

Co oko nevidí na Jüttnerově glóbu z roku 1839

Eva Štefanová, Miroslav Čábelka, Eva Novotná

glóbus, Jüttner, Erdkugel, metadata

Příspěvek se zabývá popisem, digitalizací a zpřístupněním starého glóbu od Josefa Jüttnera z roku 1839, který pochází z depozitáře jedné z nejvýznamnějších střeoevropských sbírek. Cílem bylo připravit postup pro zpřístupnění metadat a 3D modelů glóbů nové virtuální sbírky Globe pro Mapovou sbírku Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

V posledních deseti letech došlo k zásadnímu průlomů ve zpracování a zpřístupnění kartografických dokumentů českých i zahraničních pamětových institucí prostřednictvím digitalizace. Největší pozornost je věnována těm, které patří k nejvyužívanějším, ale zároveň nejohroženějším segmentům kartografického kulturního dědictví. V rámci jejich ochrany se proto provádí jejich popis a digitalizace.

Pro případovou studii byl vybrán zemský glóbus Josefa Jüttnera (1775–1848) z první poloviny 19. století. Glóbus nazvaný Erdkugel je datován rokem 1839. Jeho průměr je 62,4 cm, obvod 165 cm a výška 115 cm. Globus byl v roce 2016 restaurován, protože byl na mnoha místech nečitelný a poškozený. Josef Jüttner vydal dílo ve Vídni v měřítku 1 : 21 000 000. Jako rytci jsou uvedeni Bernhard Bitter a Johann David, vídeňský ry-

tec. Glóbová koule je sádrová, polepená papírovými glóbovými dílky. Stojanem je dřevěná lakovaná trojnožka na kolečkách. Zeměkouli obepíná mosazný poledníkový kruh s vyrytou stupnicí. Vybavení přístroje doplňuje vertikální dřevěný kruh s kalendářem a znameními zvěrokruhu. Aktuálně je učební pomůcka ve výborném fyzickém stavu.

V rámci ochrany a zpřístupnění glóbu byla fotogrammetrickou metodou provedena jeho digitalizace. Jako základní parametry pro pořízení snímků byly stanoveny základní prvky měřirytiny. Pro dobré grafické zpracování glóbu byl sledován kontrast, hustota, vzor černé čáry, čáry, pomlčky a tečky a jejich komplexní využití. Detailní fotogrammetrické zpracování zemského Jüttnerova glóbu odhalilo zcela nové detaily, které byly dříve lidskému oku neviditelné. Byl proveden unikátní popis glóbu a z bibliografického popisu byla vytvořena nová (uživatelská) metadata, která poskytují informace o glóbu a jeho 3D modelu. Metadata a 3D model zeměkoule byly propojeny a zpřístupněny široké veřejnosti na stránce Glóbů Mapové sbírky Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.